

תרשים חזרה למבחן בהיסטוריה: ממאורעות תרצ"ו - תרצ"ט (1936 - 1939) עד לפרסום הספר הלבן השלישי

מאורעות תרצ"ו - תרצ"ט

רקע: במאה ה-20 בשנות ה-30, שנתיים לאחר מאורעות תרפ"ט (1929) הוחלף הנציב הבריטי לנציב אוהד יותר. עולים רבים עלו בעליה חמישית והישוב היהודי פרח. אבל לאחר 7 שנות שקט, שוב החלו מעשי אלימות. פרעות אלו התרחשו בשנים 1936-1939 וכוננו נגד היישוב היהודי ובפעם הראשונה גם נגד הממשל הבריטי.

המדיניות הבריטית כלפי הבית הלאומי היהודי בעקבות המאורעות

הגורמים למאורעות

כונן על ידי הערבים בשם -

גורמים פנימיים -

גורמים חיצוניים -

מאפיינים

- טרור ערבי- כלפי יהודים ובפעם הראשונה גם כלפי בריטים.
- שביטה כללית- כלפי המשק של הישוב היהודי.

מטרות

פעולות

(בהשפעת המופתי חאג' אמין אל חוסייני - המנהיג של הוועד הערבי העליון)

במסגרת השביתה -

במסגרת הטרור -

תגובת הבריטים -

לבסוף - השביתה פגעה גם בערבים ולכן היא הופסקה לאחר 175 ימים וגם המהומות הפסיקו. הערבים רצו לראות אם הבריטים נכנעים לדרישותיהם לעצור את גדילת הישוב היהודי בארץ. כשניסיונות הפיוס הבריטים לא הצליחו, שוב החלו פרעות, ושוב מעצרים.

רקע - המנדט הבריטי החל בתקווה גדולה ליהודים, להקמת בית לאומי, בעקבות הצהרת בלפור וכתב המנדט. אך תקוותם נכזבה כאשר לאחר כל גל פרעות, פרסמו הבריטים 'ספר לבן' עם הגבלות על עלייה והתיישבות.

הקונפליקט -

מצד אחד: הערבים מתנגדים למדינה יהודית עליה והתיישבות.

מצד שני: היהודים נאבקים על זכותם ההיסטורית להקים מדינה. הבריטים לא מצליחים לפשר בין הצדדים.

תכנית החלוקה של ועדת פיל - 1937

המייחד את התכנית -

- לראשונה הבריטים מציעים לערביי ארץ ישראל להקים מדינה עצמאית.
- לראשונה הבריטים מכירים בערביי ארץ ישראל כלאום.

הגורמים לתכנית - מדוע להציע לערבים מדינה?

התכנית כוללת -

- המנדט הבריטי בא"י יסתיים
- חלוקת א"י לשתי מדינות ערבית ויהודית:
- המדינה הערבית- תהיה ברוב שטחי הארץ (75% מהארץ בעיקר יהודה ושומרון והנגב)
- המדינה היהודית- תהיה בחלק קטן מהארץ- היהודים מקבלים כ 20% בלבד, בעיקר בגליל, מישור החוף ומושבות יהודה.
- שליטה בריטית על ירושלים- 5% לבריטים, יושלו בין ירושלים ליפו כדי לשמור על גישה לירושלים ולמקומות המקודשים לשלושת הדתות.

התגובות ל הצעת החלוקה של ועדת פיל

תגובת הערבים -

תגובת היהודים -

נימוקים נגד

נימוקים בעד

תוכנית החלוקה של ועדת פיל מבטאת נסיגה של בריטניה מן ההתחייבויות שלה כלפי העם היהודי כפי שהוצגו בכתב המנדט משום ש -

- בכתב המנדט התחייבו הבריטים לסייע ליישוב היהודי להתיישב בצורה צפופה בא"י, ואילו על פי ועדת פיל היישוב יקבל לשליטתו רק חלק קטן מא"י.
- בכתב המנדט התחייבו הבריטים לסייע לעליית יהודים לארץ, ואילו על פי ועדת פיל היישוב היהודי יקבל לשליטתו רק חלק קטן מא"י ולכן קליטת העלייה תהיה בלתי אפשרית.
- בכתב המנדט התחייבו הבריטים רק לעם היהודי כקבוצה לאומית שצריכה להקים בית לאומי יהודי (לערבים הובטחו זכויות אזרחיות/דתיות), ואילו על פי ועדת פיל גם ערביי ארץ ישראל הם קבוצה לאומית הזכאית למדינה משלה.

לבסוף - תכנית החלוקה של ועדת פיל נדחו בשל ההתנגדות הגורפת מהצד הערבי והתנגדות מסוימת מהצד היהודי.

השפעת העימות על הישוב היהודי

רקע - כבר לאחר מאורעות תר"פ (1920) היה ברור ליהודים שלא יוכלו לסמוך על אחרים ושעליהם להגן על עצמם. הישוב היהודי החל לארגן כוח מגן. הארגונים שקמו היו: הגנה ואצ"ל.

הוקם ב -

מטרת הארגון -

תיאור - ארגון ההגנה היה מסודר כמו צבא- עם פלוגות ומפקדים. והיה הארגון היהודי הגדול והמאורגן ביותר. מאוחר יותר ניהל את מלחמת העצמאות והיה הבסיס לצה"ל.

יחס הבריטים אליו בהתחלה - התייחסו אליו כארגון לא חוקי ולכן היו צריכים לפעול במחתרת.

השינויים שחלו בארגון ההגנה מבחינה ביטחונית במאורעות תרצ"ו- תרצ"ט: * עברו מפעולות הגנה בלבד ל"ציאה מהגדר" - עברו לפעולות זיומות (מארבים) - לתקוף את הפורעים בכפרים שלהם, לפני שהם פוגעים ומגיעים ליישוב היהודי ולא רק להתכונן להגנה, ובתנאי שלא יפגעו בחפים מפשע!

• במאורעות אלו, הבריטים הכירו בארגון ההגנה ושיתפו איתו פעולה בלית ברירה, כי רצו שההגנה תעזור להם לעצור את המרד הערבי. לפני כן, הבריטים ראו בארגון כלא חוקי. מכאן ואילך, ההגנה פועלת בשני זרועות:

זרוע לגאלית (חוקית) כגון -

זרוע בלתי לגאלית כגון -

הוויכוח ביישוב היהודי: הבלגה או תגובה

רקע - בעקבות המאורעות היה ויכוח קשה בין האצ"ל להגנה בנוגע לתגובה הנכונה לטרור הערבי - הבלגה או תגובה? היה ברור לכולם שערבים שכבר יצאו על מנת לתקוף יהודים- יש להרג! נושא הוויכוח היה - האם יש להגיב על הטרור הערבי יהודי כלפי האוכלוסייה הערבית החפה מפשע (דקנים, נשים וילדים וכו')?

הבלגה

ננקטה ע"י -

תגובה

ננקטה ע"י -

נימוקים

נימוקים

אצ"ל

ראשי תיבות של -

הוקם ב -

היה שייך ל -

הרקע להקמתו - חילוקי דעות בתוך ההגנה לגבי היחס לערבים ולבריטים במאורעות תרפ"ט - חלק מחברי ההגנה דרשו להגיב בתקיפות נחרצת יותר. לכן עזבו והקימו את האצ"ל.

המפקד העליון של הארגון -

המדיניות הבריטית - 1939

פרסום הספר הלבן השלישי י - "ספר המעלה"

תוכנו -

משמעותו - נסיגה ותפנית במדיניות הבריטית כלפי היהודים בארץ. תפקיד המנדט משתנה ובמקום הקמת בית לאומי ליהודים הוא מכטיח מדינה דו לאומית ערבית יהודית עם רוב ערבי. במקום לקדם בית לאומי יהודי שהביא לקידום העלייה וההתיישבות, ספר הלבן השלישי כלל הגבלה חמורה על עלייה והתיישבות.

הגורמים לשינוי במדיניות הבריטית -

תרמילון לתרשים חזרה למבחן ממאורעות תרצ"ו - תרצ"ט (1936 - 1939) עד לפרסום הספר הלבן השלישי (1939)

הבלגה היא חרפה ומשדרת חוסר אונים / 1929 / תתאפשר הצלת יהודים מגרמניה הנאצית / נוטרים - שוטרים במשטרה הבריטית / חשש ערבי מגידול יהודי דמוגרפי והתחזקות של היהודים בכלכלה ובהתיישבות / נקמה היא מוסרית ובעלת תועלת / הקמת כוח מגן עצמאי להגנה על היישוב היהודי / השבתת נמל יפו / הבריטים מנסים לפתור את הסכסוך / זאב ז'בוטינסקי / רכישת אדמות ע"י יהודים מותרת רק ב-5% משטחי הארץ / אנשי ההגנה / ירי על נוסעים יהודים בכבישים / עדיף מדינה משלנו בא"י בשטח כלשהו מאשר כלום / ביצוע מעצרים / רצון לחקות את התוקפנות של היטלר שתביא להישגים מדיניים / אנשי האצ"ל / המרד הערבי והאלימות הערבית גרמו לבריטים לנסות לפייס את הערבים / תתאפשר עלייה והתיישבות ללא הגבלה / פלוגות הלילה - ביוזמת אורד וינגייט / 500 יהודים נהרגו ו-200 בריטים / ההבלגה תואמת את ערכי המוסר של היישוב היהודי - "דרכנו אינה דרכם" (הרב הרצוג) / לא עבדו במשקים של יהודים / הקמת מדינה דו-לאומית עם רוב ערבי / המדינה על שטח קטן ולא תצליח לקלוט מיליוני יהודים / הצתת שדות ופגיעה ברכוש יהודי / תנועה הרוויזיוניסטית / נוכיח לבריטים את ההבדל בינינו לערבים / אישור עליית 75,000 יהודים ב-5 שנים ולאחר מכן רק בהסכמת הערבים / הטלת עוצר / אין לוותר על חלקים מא"י / הנוודת / לחסל ולמוטט את המשק היהודי המתפתח / קבלת עצמאות של מדינות ערביות - ערביי א"י רוצים גם! / נגד!! / אם נתפס כחלשים, הבריטים יסירו את תמיכתם מאיתנו / תתאפשר פיתוח צבא עצמי / מאבק בצורה של טרור הוא לא מוסרי / הייאוש של הבריטים מן הסכסוך הערבי-יהודי בא"י - הוא נראה להם בלתי פתיר / המדינה על שטח קטן שאינו ניתן להגנה / סגירת בתי העסק / ירושלים אינה כלולה במדינה היהודית / רק מדיניות של "עין תחת עין" תבלום את הטרור הערבי / לא מכרו ליהודים סחורה / שטחה של המדינה יוכל להתרחב בעתיד / הבריטים חששו שהערבים יצטרפו למדינות הציר ולכן החליטו לפייס אותם על חשבון היישוב היהודי / אחרי אלפיים שנות גלות נזכה סוף סוף למדינה ריבונית לעם היהודי שתהיה מוכרת ע"י העמים / לעצור את גל העלייה היהודי / בדרך זו נקבל את אהדת העולם / פלוגות שדה / התוכנית סותרת את הצהרת בלפור וטופס המנדט אשר הבטיחו בית לאומי לעם היהודי בלבד / חשש שהערבים יצטרפו למדינות הציר ולכן החליטו לפייסם / אוכלוסייה מעורבת מזמנת מתיחות קבועה ורק תגביר את העוינות / 1920 / הוצאות להורג /